

Ünlü, Selçuk (1993). Genel Çizgileriyle Sosyolojik Açıdan Yeni Alman Edebiyatı Tarihi (1500-1900), Konya, 124+7 s.¹

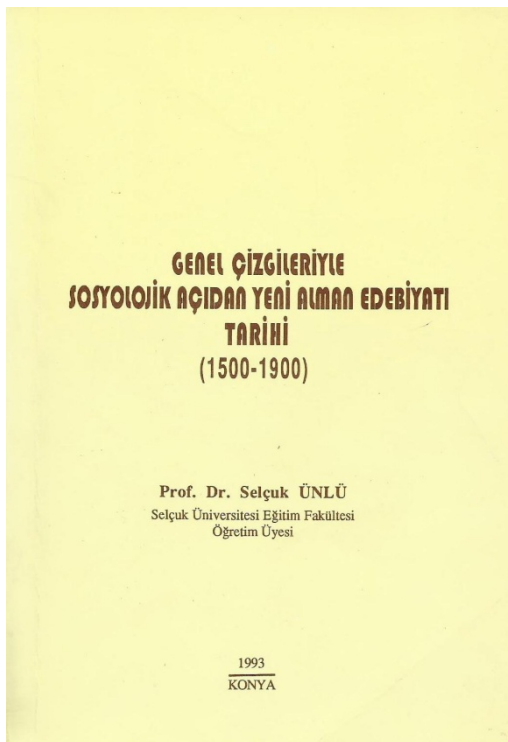
Ali Osman ÖZTÜRK²

Başvuru Tarihi: 12.05.2018

Kabul Tarihi: 15.06.2018

Atıf İçin: Öztürk, A. O. (2018). Sosyolojik Açıdan Yeni Çağ Alman Edebiyatı. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, Prof. Dr. Seyyare DUMAN (Özel Sayı), 189-191.

SOSYOLOJİK AÇIDAN YENİ ÇAĞ ALMAN EDEBİYATI

Türkiye’de Yeni Çağ Alman Edebiyatı konusunda, dönem yazar-yapıt eksenine üzerine kurulu ve ayrıntılı başvuru kitabı kimliğinde halen örn. Aytaç, 2001 ve 2005; Kudat, 2004; Zettl, 2009; Zengin, 2011 gibi önemli birkaç çalışma vardır (Türk Germanistiğinde kullanılan edebiyat tarihi kitapları hakkında yapılan ayrıntılı bir değerlendirme için bkz. Kuruyazıcı, 2011). Gürsel Aytaç tarafından kaleme alınan ve Türkçe yayınlanan “*Yeni Alman Edebiyatı*” (Gündoğan, Ankara 1992) yöntemi bakımından edebiyat psikolojisine ağırlık vermektedir, çünkü Alman edebiyatının önemli eserleri, burada özellikle, yazarların içinde buldukları ortamlardan etkilenişleri, özgeçmişleri çerçevesinde ele alınmıştır (edebiyat tarihi yazımı hakkında bilgi için bkz. Özyer, 1994 ve Öztürk / Çavuşoğlu, 2017). Farklı bir bakış açısından Selçuk Ünlü’nün elimizdeki kitabı önemli bir boşluğu doldurma potansiyeli taşımaktadır. Sosyolojik açıdan Türkçe yeni bir edebiyat tarihi.

Bu çalışma daha önce 1989’da “*Genel Çizgileriyle Sosyolojik Açıdan Alman Edebiyatı (1700-1850)*” başlığıyla yayınlanmış olan ve sadece 150 yıllık bir dönemi ele alan özet çalışmanın yeniden gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir. Perspektif geniş

¹ Adı geçen eserin tanıtımıdır.

² Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, A. K. Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Konya. aozturk@konya.edu.tr

tutularak, yazarın kendi ifadesiyle “edebiyatın zeminini oluşturan sosyolojik ve tarihi şartları tanıtmak ve eser-devir münasebetlerini kavrama...” (Önsöz) amacı ön plana alınmıştır.

Çalışmada, şimdiye kadar genel olarak kabul edilen edebiyat tarihi dönem adlarından yararlanılmış olmasına karşın, bu dönemler bilgi bolluğu içinde değil, şaşırtıcı bir sadelikte, sadece sosyolojik yönleriyle ele alınmıştır. Önsöz ve bibliyografya dışında on bölümden meydana gelen çalışmada, özellikle 18. ve 19. yüzyıllara önemli toplumsal değişmelere sahne olmaları bakımından birden fazla bölüm ayrılmıştır. Bu da kitabın amacına uymaktadır. Bölüm başlıkları irdelenen sosyal olayları gösterebilecek şekilde düzenlenmiştir: Rönesans-Hümanizm-Reformasyon (1450-1600), Barok (1720-1785) ve Felsefi Temelleri, Fransız İhtilâli (1789), 19. yüzyılın başları, Restorasyon Dönemi (1815-1848), Berlin Sokak Edebiyatı (1848/49), Realizm (1848-1898), Natüralizm (1880-1900). Bu devirler yine kendi içlerinde açıklanarak edebiyat-toplum ilişkisini ortaya koyma yoluna gidilmiştir. Bir örnek vermek gerekirse, 1. bölümde (Rönesans-Hümanizm-Reformasyon) canlı miras, yeni zamanın doğuşu, bilime yöneliş, başlıca hümanistler, 16. yy. başları, Martin Luther ve İncil tercümesi, M. Luther’in dil ve edebiyat yönünden önemi, Hans Sachs, Popüler edebiyat, kaba komedi, karnaval oyunları ve halk kitapları gibi alt başlıklara yer verilmiş ve “yazar sosyolojisi”, “edebi eserlerin sosyal konusu” ve “edebiyatın topluma tesiri” gibi alanlara yönelik bilgiler üzerinde durulmuştur.

Edebiyatla toplum arasındaki ilişkileri incelemede kullanılan değişik yöntemler vardır. Bunlardan en çok kullanılanlardan biri de “edebî eserleri, sosyal olayların ifadesi ve sosyal vesikalar olarak incelemektir (...) Sosyal bir belge olarak kullanıldığı zaman edebiyat, sosyal tarihin ana hatlarını ortaya koyacak şekilde kullanılabilir.” (Wellek / Warren, 1983, s. 136 vd.) Bu anlayış, edebiyat incelemeleri açısından, edebiyata haksızlık edildiği düşüncesiyle – çünkü sadece hayatın bir kopyası olarak düşünülmemekte ve estetik yönü göz ardı edilmektedir – fazla önemsenmemekle birlikte, unutulmaması gereken hususlardan biri de, “edebiyat, kültürün bir parçası olarak sadece belirli bir sosyal ortamda ve sadece sosyal ilişkiler içinde meydana gelir (a.g.e., s. 149). Özetle, çift yönlü olarak, Alman Edebiyatı çerçevesinde bu ilişkinin nasıl gerçekleştiği konusu ve sosyal durumun estetik değerlerin kendilerini değil, ancak bu değerlerin gerçekleşmesine nasıl katkıda bulunduğunu görmek bakımından elimizdeki kitap ilginç belgeler ve örnekler sunmaktadır.

Sadece edebiyat tarihi veya kültür tarihi ile ilgilenenler değil, özellikle edebiyatla ilgilenmenin lüks olduğuna inananların çok olduğu ülkemizde edebiyatı başka türlü sevmeyi öğrenmek isteyenler için de çok yararlı olacağını düşündüğümüz bir çalışmayla karşı karşıyayız (kitabın yöntemi ve Alman dili eğitimi anabilim dallarında ders kitabı olarak kullanılabilirliği hakkında ayrıntılı ve eleştirel bir değerlendirme için bkz. Öztürk / Yeşilyurt 2015). Şu piyasada bulunmayan ancak böyle kompakt ve bilgilendirici öz bir edebiyat tarihi kitabına halâ gereksinim vardır. Ünlü’nün bu kitabının görsellik ve sistematik açısından genişletilerek, yeni kuşak öğrencilerin algı düzeyine hitap edebilecek şekilde geliştirilmesini diliyoruz.

KAYNAKLAR

- Aytaç, G (2001). *Yeni Alman Edebiyatı*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Aytaç, G (2005). *Çağdaş Alman Edebiyatı*. Ankara: Babil Yayınları.
- Kudat, C. (2004). *Metinlerle Alman Edebiyatı. Deutsche Literatur. Arbeit mit Texten und Textausschnitten vom Mittelalter bis zum Naturalismus*. İstanbul: Aktüel Yayınevi.
- Kuruyazıcı, N. (2011). "1993'den 2009'a Üç Farklı Alman Edebiyatı Konsepti: Salihoğlu-Zettl (Ali Osman Öztürk) –Bark / V. Nayhauss", *Alman Dili, Edebiyatı ve Kültürü Üzerine Araştırmalar. Prof. Dr. Hüseyin Salihoğlu Armağanı*. Yay. Haz. Ali Osman Öztürk vd, Ankara: Barış Kitap, s. 349-355.
- Öztürk, A.O. / Çavuşoğlu, A. (2017): "Almanca Öğretmenliği Anabilim Dallarında "Biyografik Yaklaşım Örneği" Üzerinden Edebiyat ve Tarihi Öğretimine İlişkin Bazı Düşünceler", Gül, Osman Kubilay – Çakmakçı, Celal Can (Ed.): *Sempozyum Bildiri Kitabı, I. Uluslar arası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, 11-14 Mayıs 2017, Ankara 2017, s. 1075-1083. <http://symposium-ifwt.org/wp-content/uploads/2017/12/I.-ULUSLARARSI-T%C3%99CRKLER%C4%B0N-D%C3%99NYASI-SOSYAL-B%C4%B0L%C4%B0MLER-SEMPOZYUMU-TAM-MET%C4%B0N-B%C4%B0LD%C4%B0R-K%C4%B0TABI..pdf>
- Öztürk, A.O. / Yeşilyurt, H. (2015). "Almanca Öğretmenliği Anabilim Dallarında Edebiyat Öğretimine İlişkin Bazı Düşünceler. Sosyolojik Yaklaşım Örneğinde". Ahmet Sarı, Cemile Akyıldız Ercan, Fatma Öztürk Dağabakan, Dursun Balkaya, Zennube Şahin Yılmaz, Nalan Saka (Yay.): *Festschrift Prof. Dr. Yılmaz Özbek Armağan Kitabı*, Konya: Çizgi Yayınları, s. 99-112.
- Özyer, N. (1994). "Edebiyat Tarihi Yazımı ve Edebiyat Eleştirisi", *Edebiyat Üzerine*, Ankara: Gündoğan Yayınları, s. 9-14.
- Wellek, R.– Warren, A. (1983). *Edebiyat Biliminin Temelleri*. Çev. Ahmet Edip Uysal, Ankara 1983. (= Kültür ve Turizm Bak. Yay. 566).
- Zengin, D. (2011). *Alman Edebiyatı. 19. Yüzyıldan Günümüze Kadar. Edebi Devirler, Önemli Yazarlar, Eserleri ve Eserlerden Okuma Parçaları*, Ankara: Pelikan Yayınları.
- Zengin, D. (2011). *Alman Edebiyatı. Başından 19. Yüzyıla Kadar. Edebi Devirler, Önemli Yazarlar, Eserleri ve Eserlerden Okuma Parçaları*, Ankara: Pelikan Yay.
- Zettl, E. (yay. haz. Ali Osman Öztürk) (2009). *Geçmişten Günümüze Almanya. Alman Kültür ve Edebiyat Tarihi*, Çanakkale (= Ç. Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları: 97).